

Achter de schermen

PlayBack: waarden- en normentheater voor de kids van nu

Tiener zijn was nooit makkelijk. Maar in deze rommelige, verwarde tijd is het waarschijnlijk extra moeilijk. Toch heeft de jongere van vandaag ook iets vóór op die van tien, dertig of vijftig jaar geleden. Hij leeft namelijk in de tijd waarin het jeugd- en jongerentheater een steeds belangrijker rol gaat spelen. En kan dus profiteren van een ontzettend leuke en leerzame manier om moeilijke onderwerpen en vervelende issues bespreekbaar te maken en te tackelen. TheaterZuid.nl beleefde samen met een groep leerlingen van het ROC Eindhoven, afdeling helpend welzijn, de voorstelling HIT van PlayBack. Een verslag.

Door Moon Saris

Weinig spijbelaars; PlayBack in da house

Nicole Wessel, samen met Sacha de Heer oprichter van de interactieve theatergroep PlayBack, begeeft zich duidelijk op bekend terrein in het dramalokaal van het ROC aan de Eindhovense Karel Martelweg. Ze zet nog even de laatste spullen klaar, regelt het geluid in, checkt de

verlichting, stoort zich aan de klimaatcontrole – maar helaas, die kan niet uit, weet ze. Nicole is zelf dramadocente op deze school, zij kent de ruimte én de mensen die zo komen kijken stuk voor stuk. Nog even en dan arriveren ze, de kids waar de vier acteurs Sacha de Heer, Kim Zonneveld, Merel van Nes en Huub Smit en gespreksleider Nicole Wessel vandaag voor gaan spelen. Het zijn geen broekies, maar voornamelijk meiden van zeventien, achttien jaar en ouder. Paar jongens, paar moslimmeisjes. Geen doorsnee klas anno 2005. Benieuwd hoe ze zijn, hoe ze gaan reageren, of ze

hun concentratie kunnen vasthouden. Anderhalf uur is immers niet niks.

Druk kletsend komen de meiden binnen en zoeken een plaatsje. Ze kruipen, opvallend genoeg, niet allemaal achterin. Kan trouwens ook niet, er is maar net plaats voor iedereen. Schijnbaar vinden weinig leerlingen vandaag aanleiding om eens lekker een dagje te spijbelen...

“Sssshht. Het begint!”

HIT maakt ethische hot items bespreekbaar

Zo meer over de voorstelling. Eerst wat achtergrond van PlayBack. “Met jongeren kun je niets bereiken, wordt gezegd. Nou, laat dat maar eens aan ons over.” Sacha de Heer is heel stellig: PlayBack kent dé manier om jongeren bij hun voorstelling te betrekken, ze aan het praten te krijgen, ze mee te laten spelen en ze zo, bijna zonder dat ze het in de gaten hebben, iets te leren over verhoudingen, gedrag, vooroordelen.

PlayBack ontstond enkele jaren geleden, nadat Nicole en Sacha afstudeerden aan de Academie voor Drama in Eindhoven. Ook de spelers die er sindsdien bijkwamen, hebben allemaal die achtergrond: Merel, Kim, Huub en Imke (Donkers). En binnenkort een nieuwe, want er is met al die meiden wel vrouwelijke interactie mogelijk, maar geen mannelijke: Huub speelt alle jongens. Bovendien wordt met een grotere groep wat afwisseling mogelijk; alle mensen werken immers ook nog voor andere gezelschappen.

Met PlayBack spelen de professionele jonge acteurs de voorstelling HIT, en dat is inderdaad een regelrechte hit. Vooral waar het gaat om het gebruik van theater, muziek en spel om ethische onderwerpen binnen een school of het leven van jongeren in algemene zin bespreekbaar te maken. Dat werkt, zo denken de initiatiefnemers, omdat theater geen vragen stelt en ook geen pasklare antwoorden geeft, maar vooral dingen aan de orde stelt en verschillende mogelijke oplossingen laat zien. Actief, beweeglijk, visueel aantrekkelijk en telkens te voorzien van de nieuwste hot items en muziek.

De moeilijke kanten van het jonge leven

HIT staat namelijk niet vast als voorstelling. Ze kan op alle mogelijke manieren worden beïnvloed. Om te beginnen worden uit de thema's die er als basis in zitten enkele gekozen, afgestemd op het gezelschap waarvoor wordt gespeeld. De onderwerpen waar de jeugd, en dus het gezelschap, zich mee bezighoudt, zijn vriendjes en vriendinnetjes, mode, seks, lijnen. En dan vooral de moeilijke kanten van het jonge leven: hoe ga je om met een 'nieuwe' in de klas, wanneer wil je met iemand naar bed, kun je die chips wel eten, ga je zoenen met het exje van

je beste vriendin, is die broek – of dat woord of die tas of dat liedje – nog wel cool en is het erg dat hij of zij anders is dan de rest?

Als de spelers merken dat ergens thema's leven die ze niet in HIT hebben zitten, kijken ze of ze die erin kunnen schrijven. Zo kwam het onderwerp 'te dik zijn' in het prille begin niet voor, maar om zich heen merkten de acteurs dat daar zoveel om te doen was, dat ze het hebben opgenomen. De laatste tijd groeit de aandacht voor de polarisering in de maatschappij, dus ook dat komt in HIT voor als het past bij de groep.

De belangrijkste variatie zit echter op de speeldag zelf, als Nicole, Sacha en de anderen hun gekozen scènes spelen en ze later in omgekeerde volgorde nog eens doen – vandaar PlayBack, terugspelen. En dan met medewerking van het publiek. In ieder geval doordat ze scènes mogen stoppen en de spelers mogen adviseren over hun volgende stap. En vaak ook doordat regisseur Nicole ze de vloer op roept om zelf, al improviserend, als zichzelf deel uit te maken van het stuk en zo onvoorspelbare wendingen te veroorzaken.

PlayBack maakt zichtbaar: hoe werken groepsprocessen, welke effecten heeft gedrag, wat betekent het als je een bepaalde keus maakt? Met telkens een andere uitkomst. Nou, niet telkens, want soms blijkt dat ondanks alle originele ideeën en fantastische pogingen een rotsituatie ten goede te keren de harde waarheid soms niet te veranderen is...

Het partygedruis: bier, dansen, flirten

De vier acteurs staan in een rijtje klaar op de vloer, Nicole geeft nog even kort uitleg: soms spelen ze mét trainingsjackje aan en soms zonder, zo zet elke speler twee verschillende karakters neer. "Even wennen, maar je hebt het zo door." Nicole sprint naar het regelpaneel, de show begint.

Snelle zinnen spreken ze uit, de vier jongelui. Iets over een feestje, in een duur huis, wie d'r komen. Ze zitten in een chatbox en maken nog even snel de laatste afspraken, in MSN-taal: tnx :-). Twee draaien zich om, ze zijn uitgelogd. De andere twee smoezen nog even door – zijn ze verliefd op elkaar?

Sofie vertelt over haar feestje en al snel zit het hele publiek in het partygedruis: bier, dansen, flirten, zoenen zelfs. Maar hey, is dat niet Ruud, het vriendje van een van de andere meiden? Aiaiai. En ze worden ontdekt...

Zo volgen de herkenbare gebeurtenissen elkaar op. De meiden staan zich in de badkamer te make-uppen en wisselen tegelijkertijd de laatste nieuwtjes uit over wie het waar allemaal heeft

gedaan. Een jongen verrast z'n schatje met drank en een filmpje, die hem gelegenheid geven aan haar te friemelen terwijl ze dat niet wil. Opnieuw de meisjes, die hun vriendin willen weerhouden van het eten van chips; ze is al te dik, vinden ze. En dan Mieke, de nieuwe, die vriendelijk haar klasgenoten aanspreekt en als reactie voor de gek wordt gehouden.

Einde voorstelling. Nu begint het

Het zaallicht flitst aan. Einde voorstelling. Nu gaat het pas echt beginnen. Nicole neemt het woord en binnen no time heeft ze de groep aan het praten. Deze leerlingen hebben behoorlijk goed in de gaten wat er gebeurde in de verschillende scènes, en dat laten ze weten ook: "Eerst negeren, dan afzeiken", "Die witte is arrogant", "Zij wil populair doen", "Hij is een player".

De gespreksleider stuurt wel, maar haast ongemerkt. De vraag "Hebben jullie zelf wel eens iemand uitgesloten" krijgt het eerlijke antwoord "Dat doet iedereen". Maar de leerlingen weten goed dat het niet netjes is en krijgen de gelegenheid de scène te laten stoppen waar het ze te ver gaat. En wie dat doet, mag ook meteen uitleggen wat er gebeurde.

Er klinkt wat gemurmel in de zaal. Maar echte actie, die laat even op zich wachten. "Stop", roept uiteindelijk een meisje. "Die ene wil praten, maar ook bij haar vrienden horen. En als ze moet kiezen, kiest ze voor bekend. Ik ben heel anders, zou haar betrekken." Nicole grijpt haar kans: "O ja? Kom eens doen dan." Zonder twijfel stapt het meisje de vloer op en na een korte introductie speelt ze zichzelf om de scène haar kant op te krijgen.

Dat valt niet mee, want de acteurs doen alles om de oplossing van deze vriendelijke Jennifer dwars te zitten. Flexibel als een stuk elastiek bedenken ze razendsnel steeds nieuwe struikelblokken en Jennifer krijgt niet de gelegenheid alleen sociaal wenselijke maniertjes erop los te laten – ze moet zich echt blootgeven, haar eigen mening en methode laten zien. Haar oplossing wordt na het beëindigen van de scène nog even onder de loep

genomen, de goede en slechte kanten worden op een positieve manier voor het voetlicht gebracht en Nicole en haar klasgenoten bedanken haar voor haar bijdrage met een heel enthousiast applaus.

Weer wat geleerd... en leuker dan les!

Een jongen zou het heel anders hebben gedaan, zegt hij, en krijgt de gelegenheid zijn oplossing te laten zien. Hoe de acteurs ook proberen hem dwars te zitten, Joost houdt voet bij stuk. Gaat zelfs zover dat hij z'n vrienden in de steek laat voor de nieuwe. Dat was niet zijn bedoeling in het begin, geeft hij toe, "die acteurs zijn echt erg goed!", maar z'n 'vrienden' deden zo belachelijk dat hij niet eens hun vriend meer wilde zijn.

Zo passeren verschillende hot items de revue. Scène voor scène herspelen, stoppen op momenten waar de klas het niet meer zint, samen andere richtingen bedenken en soms een leerling op de vloer die mag laten zien wat hij of zij in deze situatie zou doen. Geregeld met hilarische gevolgen, want het blijkt bijvoorbeeld best moeilijk om een jongen die per se wil vrijen, te stoppen zonder dat het van kwaad tot erger gaat.

Het is natuurlijk de vraag of deze meiden in het echte leven ook zo makkelijk nee zouden zeggen als ze hier beweren. Onder de druk van hun stoere vriendinnen die vinden dat ze ook een keer moet én het vriendje dat dreigt met het einde van de verkering als ze niet wil. Maar hoe dan ook staan ze er hier, in dit dramalokaal wel weer eens bij stil dat beïnvloeding van mensen om je heen een grote rol speelt, dat je een eigen mening mag hebben, dat je eigen keus moet maken en daarvoor kunt gaan staan.

En dat in twee lesuren die toch op een stuk leukere manier worden gevuld dan een leraar die het uur omkletst met z'n theorie'tjes...

PlayBack raakt waar het wringt

Aan het publiek is het te merken: PlayBack raakt de tiener waar het wringt. Hoe doen ze dat toch? Sacha: "Omdat het altijd om herkenbare dingen gaat, ze voelen mee, (her)kennen de situaties, zitten zelf in dat schuitje. De spelers zijn allemaal trouwens net maar een beetje ouder en stonden kortgeleden dagelijks voor precies dezelfde dilemma's. Dat merkt het publiek ook."

Maar dan nog: zou jij vroeger graag naar voren zijn gekomen om voor de hele klas een scène mee te spelen? Deze doen het no sweat! "Het lukt eigenlijk altijd om vrijwilligers te vinden."

Niet in de laatste plaats omdat Nicole het heel vriendelijk, beschaafd en uitnodigend doet, maar ook heel stellig en niet bepaald sturend op een weigering. "Deze klas was nog moeilijk", zegt ze. "In hun opleiding leren ze over groepsprocessen, ze zijn sociaal maar ook doordacht. Ze reageren dus niet zo primair als bijvoorbeeld leerlingen van het vmbo. Die springen op, roepen heel stoer hun oplossing. Vwo'ers zijn lastig. Die hebben ook met dezelfde dingen te maken, maar lezen wel Proust. Voor denkertjes moet je anders spelen dan voor doeners. En dat proberen we ook

te doen. Want als we ze niet raken, bereiken we niet wat we willen."

En zo zoekt PlayBack met de jeugd van nu op een niet alledaagse manier naar oplossingen voor de problemen van alledag.

Meer informatie over PlayBack

HIT van PlayBack duurt in totaal negentig minuten en is in principe geschikt voor een publiek bestaande uit leerlingen van vmbo, havo en vwo 3. Maar ook groepen net daaronder en daarboven kunnen worden 'bespeeld', door het niveau van de voorstelling aan te passen. En als er echt andere wensen zijn, maakt PlayBack een voorstelling op maat.

Om te spelen, heeft PlayBack nodig:

- Een afgesloten, verduisterbare ruimte met een speelvlak van minimaal 30 vierkante meter
- Ruimte voor het publiek van maximaal zestig mensen
- Muziekinstallatie en eventueel theaterlicht/spots

Theatergroep PlayBack

Marieke Simons, marketing & publiciteit

Marieke.tgplayback@gmail.com

06-21256635

Foto's: Moon Saris

1. Gezellig feestje, veel bier en muziek.
2. De nieuwe, laten we die eens lekker voor de gek houden (v.l.n.r. Sacha de Heer, Kim Zonneveld, Merel van Nes en Huub Smits).
3. En? Wat nu? Geef me tekst, hoe krijg ik die gek van me af?
4. Een stevige meid uit het publiek komt de situatie redden.

©TheaterZuid.nl